

STEPHEN KOTKIN

Stalin

Hitler'i Beklerken

(1929-1941)

CILT 2

STEPHEN KOTKIN 1959'da doğdu. Tarih öğrenimi gördü, Rus ve Sovyet tarihinde uzmanlaştı. Önce Sovyet, sonra Rus Bilimler Akademisi'nde defalarca konuk öğretim üyesi olarak bulundu. 1989'dan itibaren Princeton Üniversitesi'nde çalışıyor. Aynı zamanda Stanford Üniversitesi, Hoover Enstitüsü'nde araştırmacıdır. Türkçede yayımlanmış çalışmaları şunlardır: *Stalin*, cilt 1: *İktidar Paradoksları (1878-1928)* (İletişim Yayınları, 2018); *Stalin*, cilt 2: *Hitler'i Beklerken (1929-1941)* (İletişim Yayınları, 2025).

Stalin. Waiting for Hitler (1929-1941)

© 2017 Stephen Kotkin

Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3544 • Biyografi Dizisi 44

ISBN-13: 978-975-05-3824-7

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDITÖR Mehmet Atala

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI İkinci Tüm-Birlik Kolektif Çiftlik Örnek İşçileri Kongresi,
Şubat 1935 (Rusya Devlet Fotoğraf ve Film Arşivi [RGAKFD])

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

DİZİN Erdi Galata, Deniz Eroğlu

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

STEPHEN KOTKIN

Stalin

Hitler'i Beklerken
(1929-1941)

CİLT 2

Stalin

Waiting for Hitler (1929-1941)

ÇEVİREN *Ali Selman*

*Lisansüstü eğitimin
zorluklarla dolu yıllarından beri
yanımda olan
Alex Levine ve Joyce Howe'a...*

Yaşam yolumuzun ortasında
karanlık bir ormanda buldum kendimi,
çünkü doğru yol yitmişti.¹

– DANTE ALIGHIERI,
İlahi Komedya, 1308-1321

Kendi yurttaşını öldürmek, arkadaşına
ihanet etmek, inançsız olmak, merhametsiz
olmak, dinsiz olmak erdem değildir; böylesi
yollarla erk kazanılabilir ama zafer asla.

– NICCOLÒ MACHIAVELLI,
Prens, 1513

---

1 *İlahi Komedya*, çev. Rekin Teksoy, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, 2024, s. 35.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
KISIM 1	
EFSANEDEKİ GİBİ	29
BÖLÜM 1 İradenin Zaferi	39
BÖLÜM 2 Kıyamet	119
BÖLÜM 3 Zafer	221
BÖLÜM 4 Terörizm	311
BÖLÜM 5 Büyük Güç	375
KISIM 2	
DEVLET YÖNETİMİ OLARAK TERÖR	463
BÖLÜM 6 Uçurum	475
BÖLÜM 7 Birbirini Avlayan Düşmanlar	553
BÖLÜM 8 “Bir Numaranın Zihninden Neler Geçiyordu?”	623
BÖLÜM 9 Eksik Parça	705
KISIM 3	
BUL KARAYI AL PARAYI	775
BÖLÜM 10 Çekiç	807
BÖLÜM 11 Antlaşma	881
BÖLÜM 12 Fırlatılan Domuz	955
BÖLÜM 13 Hırs	1027
BÖLÜM 14 Korku	1103

SONUÇ

KÜÇÜK KÖŞE, 21 HAZİRAN 1941, CUMARTESİ 1191

SOVYET İDARİ YAPISI..... 1219

ALBÜM..... 1223

KAYNAKÇA 1257

DİZİN 1373

ÖNSÖZ

Peki ama bir çar olmazsa, Rusya'yı kim yönetecek?

– ALEKSEY, 1917, babası II. Nikolay
her ikisi adına tahttan çekilince

Yaşamının ilk otuz dokuz yılında Josef Stalin'in (doğum 1878) önemli bir başarısı olmadı. Bir yeniyetme olarak, okulda aldığı yüksek notlardan Çarlık baskısına karşı verdiği mücadeleye kadar, parlak bir dönemi geride bırakmış, başkalarının yanında ezberden okuduğu birinci sınıf şiirleri bir Gürcü gazetesinde yayımlanmıştı. (Daha sonra, o günlere tanıklık edenlerden biri, “etkileyici şiirleri hâlâ kulaklarımda” diyecekti.) Ancak meslek –devrimcilik– kariyeri, saklanma, hapis, sürgün, kaçış, yeniden yakalanma, yokluk silsilesinden ibaretti. Durum, artık kaçışın bile imkânsız olduğu Sibiryâ sürgününe kadar varmıştı. Sadece Çarlık polisinin ve kendisi gibi iç sürgüne ya da Avrupa'ya savrulmuş devrimci arkadaşlarının bildiği bir sebatkârlıkla yoluna devam ediyordu. Dünyayı sarsan Büyük Savaş, 1917 Şubatı'nda Çar ve Çareviç'in beklenmedik biçimde tahttan çekilmesi, Emperyal Alman sinizmi sayesinde Vladimir Lenin'in Nisan ayında Rusya'ya dönmesi, ancak intihar olarak addedilecek şekilde Rusların başlattığı Haziran askerî saldırısı ve Başbakan Aleksandr Kerenski ve Başkomutan Lavr Kornilov arasındaki ölümcül dans Stalin'in yaşam biçimini değiştirdi. Birdenbire, kurulması imkânsız gibi görünen Sovyet rejiminin en önemli dört figüründen biri oldu. 1918-1921 İç Savaşı'nda ve toprakların geri alınmasında önemli rol oynadı. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yaratılmasında ise belirleyici rol onundu. 1922 yılında, Kuzey Kutbu dairesinde yaşadığı kasvetli sürgünden beş yıl sonra, Lenin'in onu Komünist Parti genel sekreterliğine ataması (Nisan) ve ardından [Lenin'in] geçirdiği felç (Mayıs) nedeniyle görevini sürdüremez hale gelmesiyle, kendisini Bolşevik diktatörlük içinde kişisel diktatörlüğünü kurabileceği inanılmaz bir konumda buldu. Stalin

tutku ve acımasızlıkla bu fırsata sarıldı. 1928 yılına gelindiğinde Sovyet Avrasyası'nda yaşayan 120 milyon köylü için zorla kolektifleştirme kararını alacaktı. 1917-1928 yılları arası şaşırtıcı derecede önemli olaylara sahne olmuştu. Ancak 1929'dan 1941'e kadar geçen süre –bu kitabın ele aldığı dönem– daha da hareketliydi.

Bu ciltte de Stalin'in Sovyetler Birliği olarak yeniden biçimlendirilen Rusya'daki iktidarı ve Sovyetler Birliği'nin dünya ölçeğindeki gücü incelenecek. Ancak ilk ciltte, etrafındaki küresel gelişmeler aktarılırken sayfalar boyunca sahnede yer almayan Stalin, bu ciltte, tam tersine, hemen her sayfada yer alıyor ve bu da aslında çok daha zor bir anlatı anlamına geliyor. Birinci cildin sonunda dillendirdiği gibi, artık Stalin tüm Avrasya'nın vahşice yeniden şekillendirilmesine dalmıştır, sürekli büyüyen parti-devlet aygıtının mikro-yönetimini sürdürmektedir, silah üretimi ve tahıl tedarikinin en ince ayrıntılarıyla meşguldür, diğer yandan, gezegenin her bir noktasını ilgilendiren kapsamlı bir dış politika yürütmekte ve ilk kez kültürel meselelere nezaret etmektedir. Ancak ikinci cilt büyük ölçüde Stalin'in ofisinde, hatta zihninde geçer. 1927 yılında, ona çok yakın çalışanların gözünde bir sosyopat değildir, 1929-1930 yıllarında en karanlık yönünü sergileyecektir. Zaman geçtikçe, diktatörlüğü öğrenme sürecinden, sabırsız bir diktatör olma ve kan döken bir despotizmi kurmaya yönelecektir. Bu gücün nereden geldiğini açıklamaya dair birinci ciltte mevcut çözümsel zorluk baki olmak kaydıyla, ikinci cilt, kendi komiserliğinde, subay kadrosunda, gizli poliste, elçiliklerde, ajan ağında, bilimsel ve kültürel çevrelerde, partide kendisine sadık çok sayıda insanı neden tutuklatıp öldürttüğü sorusuna cevap arayacak. Ne düşünüyor olabilirdi? Bu nasıl mümkün olabilir?

Stalin'in 1936-1938 kitlesel terörü önemli bir hadisedir fakat bu ciltte ele alınan dönemin asli meselesi değildir. Öncelikli mesele, ilkin 1929-1933 tarihli tarımda kolektifleştirmeye, daha sonra da 1939 tarihinde Nazi Almanyası ile yapılan antlaşma ve artçı şoklarına aittir. Eğer birinci ciltte Stalin'in önündeki engel Troçki ise (siyaseten alt edildikten sonra, daha da büyük sıkıntı olmaya devam etmiştir) şimdi bir diğeri ortaya çıkmaktadır ve bu, kalemini kullanmanın pek ötesine geçemeyen bir sürgün değil, kıtadaki en büyük gücün yeniden silahlanmasına önderlik eden diğer bir diktatördür.

Avusturya-Macaristan sınır bölgesinde 1889 yılında doğan Hitler Stalin'den on bir yaş büyüktür. Babasını on beş, annesini on sekiz yaşında kaybeder. (Annesine bakan Yahudi hekim, anne kaybının kederiyle bu kadar yaralanan başka bir çocuğa kırk yıl boyunca hiç rastlamadığını söyleyecektir.) Yirmi yaşına geldiğinde Hitler, kendisini büyük bir yoksulluk içinde Viyana'da bulur, neredeyse kendisine kalan tüm miras ve birikimleri tükenmiştir. Viyana Güzel Sanatlar Akademisi tarafından iki kez reddedilmiştir (“örnek çizimler yetersiz”) ve bir tren istasyonunun arkasındaki evsizler barınağında kalmaktadır. Yan yatakta yatan bir evsizin hatırladığına göre, Hitler'in “önce giysileri bitlerden arındırılmıştı zira günlerce sığınacak bir yer olmaksızın berbat koşullarda yaşamıştı.” Aynı kişi Hitler'in çeşitli barınaklarda ekmek-çorbaya talim ederek

“siyaset tartıştığını” da söylüyordu. Bu sırada teyzesinden aldığı cüzi borç sayesinde daha iyi semtlere kendisini atabilmiş ve kartpostal boyama ve reklam çizimleri gibi geçici işler bulmayı başarmıştı. Aynı zamanda, siyasi metinler, gazeteler, felsefeci Schopenhauer ve Batı Amerika'nın kovboy-Kızılderili dönemine ya da egzotik Yakındoğu'ya göre kurgulanmış Karl May romanları okuduğu şehir kütüphanesini sık sık ziyaret ediyordu. Hitler Avusturya'da askerlikten ve polisten kaçıyor ve nihayet onu yakaladıklarında, yetersiz beslenmiş ve kuruntulu genci askerliğe uygun bulmadılar. Sınırı geçip Münih'e kaçtı ve 1914 Ağustos ayında er olarak Alman ordusuna katıldı. Büyük Savaş bittiğinde hâlâ er rütbesinde bulunuyordu fakat savaş sonrası koşullar onun yaşam beklentilerini dönüştürecek. İmparatorluk Almanyası'nın yenilgisi ile oluşan kaotik ortamda, birçokları gibi o da soldan sağa hicret etti.

Kasım 1918'deki solcu Münih Devrimi sırasında Hitler Pomeranya'da bir hastanede idi fakat taburcu olduktan sonra, katledilen Sosyal Demokrat Bavyera eyaletinin Yahudi liderinin cenaze törenine katıldı; çekilen bir fotoğraf, biri siyah (yas tutmak için) diğeri kırmızı olmak üzere Hitler'in iki pazubent taktığını gösteriyordu. Sosyal Demokratlar ve anarşistler 1919 Nisanı'nda Bavyera Sovyet Cumhuriyeti'ni kurduktan sonra, komünistler hızla iktidarı ele geçirdi; Sosyal Demokratlara katılmayı tasarlamakta olan Hitler kendi taburunun sovyet (konsey) temsilciliği görevini üstlendi. Kayda değer bir mesleği yoktu ancak askerlere sol düşüncüyü telkin etme faaliyetine katıldığı anlaşılıyordu. Hitler'in otuzuncu doğum gününden on gün önce Bavyera Sovyeti *Freikorps* adıyla tanınan savaş gazilerince bozguna uğratıldı. Ordu içinde kalmayı sürdürdü zira üstlerinden birisi, Alman ordusu “istihbarat” birimi şefi, onu anti-sol eğitim kursuna göndermek ve sonra da solcu gruplara sızmak için kullanmak düşüncesindeydi. Bu subayın sonraki ifadesine göre Hitler “sahip arayan yorgun bir sokak köpeği gibiydi” ve “ona şefkat gösterecek herhangi birine sığınmaya hazır.” Sonuçta, ajan olarak görevlendirilmesi Hitler'in küçük bir sağ-kanat gruba katılması anlamına geliyordu. İşçileri komünizmden uzak tutmak için oluşturulan bu küçük grup, Alman İşçi Partisi, eski Rus İmparatorluğu'ndan gelen anti-semit göçmenlerin de yardımıyla Hitler tarafından Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ne –ya da Naziler– dönüştürülecekti.

Artık aşırı sağcı kışkırtıcılığa demir atan Hitler marjinal bir figür haline gelmişti. Stalin, dünyanın en geniş topraklara sahip devletinde Komünist Parti genel sekreteri olduğu sırada, Hitler Birahane Darbesi denilerek dalga geçilen ve yerel iktidarı ele geçirmeye yönelik, başarısız 1923 Münih Darbe Girişimi nedeniyle hapisteydi. Münih'i memleketi olarak benimseyen Hitler, aslına bakılacak olursa, yargılanmasını bir zafere dönüştürmeyi başarmıştı. (Yargıçlardan biri, “Bu Hitler pek yaman bir delikanlıymış!” diyordu.) Aslında Hitler Avusturya vatandaşıydı ve hüküm giydi fakat yargıç, yasanın “Alman gibi düşünen ve hisseden, Alman ordusuna dört buçuk yıl hizmet etmiş, düşmana karşı sıra dışı cesaretiyle askerî nişan almış, yaralanmış Hitler gibi bir adama uygulanamayacağı” gerekçesiyle onu sınır dışı etmekten kaçındı. Hapiste geçen

ilk iki hafta boyunca Hitler yemek yemeyi reddetti zira ölümü hak ettiğine inanıyordu, ancak tam da bu sırada onu ulusal kahraman olarak kutlayan mektuplar almaya başladı. Richard Wagner'in gelini Winifred, bir kitap yazması için onu cesaretlendirerek kâğıt ve kalem göndermişti. Hapiste olduğu sırada orada görevli olan Rudolf Hess'in Hitler'in dikte ettiklerini daktilo etmesiyle, başarısız darbeye hayatını kaybeden on altı Nazi'ye ithaf edilen bir otobiyografi ortaya çıktı. *Mein Kampf*'da [Kavgam] Hitler kendisini tanımlarken seçilmiş olduğunu iddia ediyor, Almanya'yı büyük bir güç olarak yeniden canlandırmak ve Yahudilerden temizlemekle yükümlü olduğunu söylüyor ve kendisini "Marksizmin yok edicisi" diye kutsuyordu. Aralık 1924'te beş yıl hapis cezasının on üç ayını yattıktan sonra serbest bırakıldı. Bu arada kitabının satışları hayal kırıklığı yarattı, ikinci kitabı için yayıncı bulamadı ve Nazi Partisi [Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi] de seçimlerde etkisiz kaldı. Britanya'nın Berlin Büyükelçisi Lord D'Abernon, erken tahliye sonrasında Hitler'in siyasi yaşamını "artık unutulmaya yüz tutuyor" diyerek özetliyordu.

Tarih sürprizlerle doludur. Bu Avusturyalının sınırlarda gezen bir siyasi hareket üzerinden Almanya'nın diktatörü ve Stalin'in baş düşmanı olacağını düşünmek neredeyse imkânsızdı. Ancak, otuz bir yıl boyunca önce Prusya ve daha sonra Almanya genelkurmay başkanlığı yapan Mareşal Kont Helmuth Karl Bernhard von Moltke (1800-1891), stratejiyi bir doğaçlama meselesi, bir "kestirme yollar sistemi" olarak görüyor, başkalarının yarattığı ya da rastlantısal beklenmedik gelişmeleri kendi lehine çevirme becerisi olduğunu düşünüyordu ve Hitler tam da böyle bir doğaçlama ustası haline gelmişti: Genellikle kararsızdı, hatalar yapıyordu ve şanstı yararlanıyordu fakat nihai hedefinden emin ve karşısına çıkan imkânları görebilen, radikal görüşlere sahip bir adamdı. Moltke'nin anlayışına göre Stalin de stratejistti, her zaman kendi yaratmasa da fırsatları algılayan ve yakalayıp kendi lehine çeviren, radikal fikirlere sahip biriydi. Stalin ve Hitler'in algıladıkları fırsatlar, genellikle, kendi şişirdikleri ya da yarattıkları acil "tehditler" biçimindeydi. Eğer tarihi güdümlenen jeopolitik kurumlar ve düşünceler ise, özellikle bu üçlü etkileşimin harekete geçmesi tarihsel bir öznenin atacağı adıma bağlı olacaktır.

Denizaşırı imparatorluğu kısa sürede dünyanın dörtte birini kaplayan ve tüm dünyanın asli yönlendiricisi olan, iktidarı ile hem Hitler'in ve hem de Stalin'in kafasını meşgul eden Büyük Britanya'ya karşı herhangi bir ülkenin üstünlük kurması mümkün görünmüyordu. Bununla beraber Stalin, Almanların en iyi imalat yöntemlerine ve mühendislik okullarına sahip olmaya başladığı bir çağda büyümüştü. Almanya ile ilgili doğrudan tek deneyimi, 1907 yılında, Londra'daki bir Bolşevik toplantısından Rusya'ya dönerken Berlin'de geçirdiği birkaç aydan ibaretti. Almanca okumuştur ancak Alman diline hâkim değildi. Özellikle Sergey Witte gibi Çarlık yanlısı öncelleri gibi Stalin de Alman hayranıydı, sanayi ve bilimsel düzeylerine –yani modernliklerine– imreniyordu. Her ne olursa olsun, Stalin çok uzun bir süre Hitler'in varlığından bile haberdar değildi.

Çarlık Rusyası'nın Büyük Savaş'taki hedefi Hohenzollern ve Habsburg egemenliklerini sona erdirip Rusya'ya dost bir Slav devletleri kuşağı yaratarak Alman tehdidini sonsuza dek bitirmektir. Almanların ve Avusturyalıların savaş hedefi ise, tam tersine, Rusya'nın batı sınır topraklarını daraltarak, hissedilen Rus tehdidini azaltmaktır. Eğer savaşı Rusya kazansaydı Almanların dayattığı Brest-Litovsk Antlaşması'nın tersini yürürlüğe koyacaktı fakat Rusya kaybetti (Doğu Cephesi'nde). Aynı biçimde, Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın kaybetmesiyle (Batı Cephesi'nde) Versay Antlaşması yürürlüğe girmişti. Avrupa'nın savaş-sonrasında güvenlik sisteminin çözülmemesi, atfedilen bilgeliğin aksine, irade yoksunluğundan ya da beceriksizlikten kaynaklıydı. Rusya ve Almanya'nın birlikte çokmesi sayesinde Versay mümkün oldu ve bu antlaşmanın sürdürülmesi Rus ve Alman güçlerinin bir daha asla yükselmemesine bağlıydı. (Alman iktidarıyla Büyük Savaş patlamadan önce geçici bir antlaşma yapamayan Britanya'nın savaş sonrası dönemi bir uyum antlaşması arayışıyla geçirmesi, Versay Antlaşması'nın kırılma noktasının farkında olduğunu gösteriyordu.) Versay Antlaşması'nın iki kaybedeni, Almanya ve Rusya, gizli askeri işbirliğine yöneldi. Daha sonra 1933 yılında, göreceğimiz gibi, Stalin'in hayranı olduğu büyük devletin çarkları Hitler'e teslim edildi. İki diktatörün hayatları, biyografi yazarı Alan Bullock'un yazdığı gibi, paralel seyrediyordu. Ancak mesele, kesişmeleriydi: Rus Devleti'nin ve Alman Devleti'nin periferilerinden gelen, ülkelerini kanlı yöntemlerle canlandıran ve yeniden kuran birbirinden çok farklı bu iki adam, önce farkında olmadan ama daha sonra kasten birbirlerine yaklaştılar. Hitler'i bekler hale gelen sadece Alman halkı değildi.

Kaynaklara dair kısa bir not

Bu kitap otoriter yönetim, zor, toplumsal bölünmelerin manipülasyonu ve düşman yaratma, yalanın kurumsallaşması ile ilgilidir ancak olguların araştırılması üzerine kurulmuştur. Stalin muazzam genişlikte tarihsel kayıt bırakmıştır. Bugüne kalan kişisel arşivi ("fond" veya koleksiyon 558), artık bir araya getirilmiş olan iki parçadan oluşuyor. İlk on bölümde (Rusça "opis" olarak tanımlanmış), 1939 yılında altmışıncı doğum günü için Marx-Engels-Lenin Enstitüsü (artık RGASPI olarak anılıyor) tarafından planlanan biyografiyle bağlantılı olarak kişisel veya diğer arşivlerden düzenlenen materyaller yer alıyor. Bu materyaller arasında kişisel fotoğraf albümleri, mektuplar ve kendisiyle ilgili hatıratlar bulunuyor. Kendi özel kütüphanesinden kitaplar (opis 4) ölümünden sonra eklenmiş. Daha değerli ikinci bölümde kapsamlı tek bir parça (opis 11) halinde kişisel çalışma arşivi var ve aygıtın "özel bölüm"ünde tutulmuş, daha sonra Politbüro (artık Başkanlık) Arşivi adını almış fakat 1998-1999'da RGASPI'ya devredilmiş. Bu çalışma arşivine nelerin gireceğine Stalin karar verdi ancak bu materyaller her zaman onu parlatmıyor; aksine arşive eklediği birçok materyal onun politik hatalarını, karşıtlarına ve yandaşlarına (ki bunların işledikleri suçlara rağmen zaman zaman anlayış hak ettikleri anlaşılıyor) karşı

sergilediği haksız zulmü yansıtıyor. Stalin'in kişisel arşivinin bir kısmı kendisi ve başkaları tarafından imha edildi – ne kadarının geride bırakıldığını bilmek olanaksız. Örneğin, iki ayrı kümede not defterleri tuttuğu biliniyor; siyah (teknoloji konusunda) ve kırmızı (personel için). Ancak birkaç sayfa dışında bu defterler ortada yok. Kremlin'deki ofisinin kasasında ya da Moskova yakındaki kır evinin [daça] büfesinde bulunduğu inananlar, en yakın çevresindekilerle ilgili bilgilerin yer aldığı dosyalar ortada yok. İki ofisine (Kremlin ve Eski Meydan [Staraya Meydanı]) gelen konukların yer aldığı paha biçilmez ziyaretçi kayıt defterleri yayımlandı ancak Moskova kır evine gelen ziyaretçi kayıt defterleri yayımlanmadı ve kaybolduğundan ya da yok edildiğinden endişe duyuluyor. Devasa kayıt koleksiyonu ve kütüphanesinin büyük bir bölümü dağıtılmış. Yine de, halen mevcut ve ulaşılabılır materyaller şaşırtıcı derecede çok.

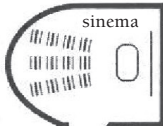
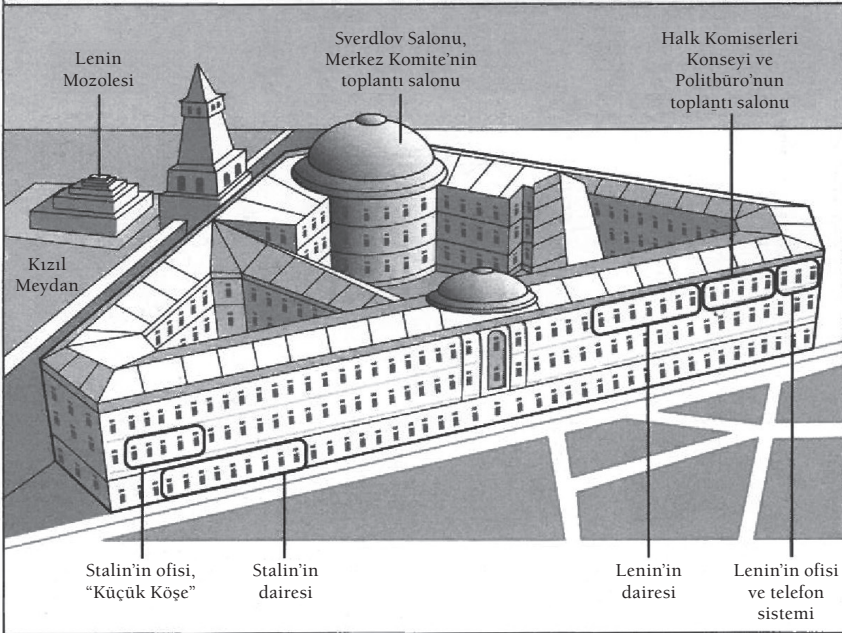
Elimizde sadece Stalin'in kişisel arşivi yok, aynı zamanda başkent ve bölgelerdeki devasa parti ve devlet arşivleri de var, dışişleri ile ilgili olarak da devlet arşivleri mevcut. Stalin örneğinde bir *Kavgam*, kayıt altına alınmış “sofra sohbetleri” ya da sevgililere dair samimi ifadeler eksik kalsa da Soçi ya da Gagra'da tatilde bulunduğu sırada, başkentte onun adına yürütülen faaliyetlere dair kapsamlı talimatlarını yayınladığı çok sayıda yazışma var. Bunlara ek olarak, emri altındakilerin gerçek zamanlı kaydettiği talimatlar da mevcut – film endüstrisi şefinin, Komintern başkanının, devlet adına not tutan görevlinin. Ardından yazılan anılar arşiv materyallerinin açıklanmasına ve bazen çözümlenmesine imkân tanıyor. Tüm parti kongrelerinin, Kremlin resepsiyonlarında Stalin'in yaptığı birçok kapsamlı açıklamanın ve önemli Politbüro ve Merkez Komite toplantılarını bilgilendirmek üzere dağıtılan resmî kayıtları var. Sıkı biçimde denetim altında tuttuğu merkez basın da onun düşünme biçimini mükemmelen yansıtan materyaller sunuyor. Gizli polis, karşı-istihbarat ve koruma direktörlüğü arşivleri neredeyse tümüyle kapalı, askerî ve dış politika kollarına ait arşivlere erişim de zor fakat bu kurumlar çok fazla sayıda doküman koleksiyonu yayınladılar ve ayrıca, gizli polis materyalleri de dahil olmak üzere arşivlere genellikle daha kolay ulaşan araştırmacılar uzun alıntılarının yer aldığı monografiler yayımladılar. Belgelerin taranması sayesinde belgelerin paylaşılması mümkün oldu. Yani, kanıt niteliğinde kayıtlar, tam olmasa da şaşırtıcı derecede zengin. Birçok araştırmacı bu materyaller üzerinde çalıştılar ve bu cildin ortaya çıkmasını R. W. Davies'in ekonomi, Oleg Khlevniuk'un parti-devlet aygıtı, Vladimir Khaustov'un gizli polis, Matthew Lenoe'nin Sergey Kirov etrafında dönen olaylar, Vladimir Nevezhin'in büyük güç olarak Sovyet Devleti anlayışı, Adam Tooze'nin Nazi Almanyası'nın büyük stratejisi, Gabriel Gorodetsky'nin Britanya ve Stalin'in dış politikası konularında yaptıkları mükemmel araştırmalara borçluyum. Bu araştırmalar ve diğer birçoğu dipnotlarda belirtildi.

Birleşik Devletler'deki editörüm Scott Moyers ve Penguin ekibinin geri kalanı sayesinde bu kitabın ne ölçüde geliştiğini ifade edecek kelime bulamıyorum. Kitap, onun ve temsilcim Andrew Wylie sayesinde var. İncelikleri ve anlayışlı

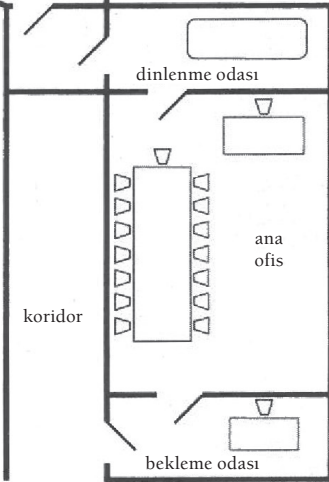
tavırları nedeniyle özel olarak bahsedilmeyi hak eden başkaları da var – ne yazık ki tek tek anamayacağım kadar çoklar. Burada hepsine, özellikle arşiv ve kütüphane görevlilerine, Rusya'daki dost biliminsanlarına müteşekkir olduğumu belirtmek isterim. Oleg Budnitskii beni Moskova'daki Milli Araştırma Üniversitesi Yüksek Ekonomi Okulu'ndaki İkinci Dünya Savaşı ve Sonuçları Uluslararası Merkezi'ne kıdemli araştırmacı olarak kabul etti. Kütüphanesi ve arşivleri ile inanması güç bir hazine olan Stanford Üniversitesi Hoover Enstitüsü bünyesinde olmaktan da büyük ölçüde yararlandım ve L&A direktörü Eric Wakin'e teşekkür borçluyum. Her şeyden önemlisi, Princeton Üniversitesi, otuz yıl boyunca bana rüya gibi bir akademik ortam ve muhteşem öğrenciler sundu.

İMPARATORLUK SENATOSU (MOSKOVA KREMLİNİ)

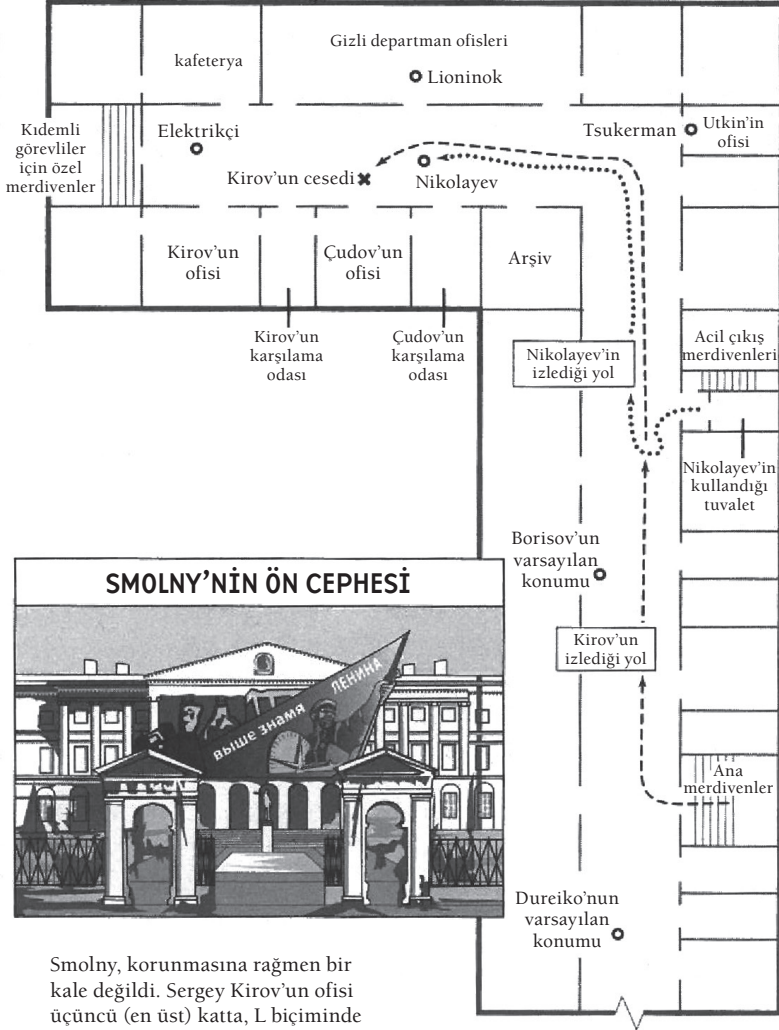
sinema

STALİN'İN "KÜÇÜK KÖŞE" Sİ

İmparatorluk Senatosu kale içinde bir kaleydi. Stalin'in geniş kanadı olan "özel sektör"ün, onu Halk Komiserleri Konseyi'nin ofislerinden ayıran özel bir girişi vardı. Stalin'in yaklaşık 148 metrekarelik ofisinde bodrum katına inen gizli bir geçit vardı.

SMOLNY (LENİNGRAD)

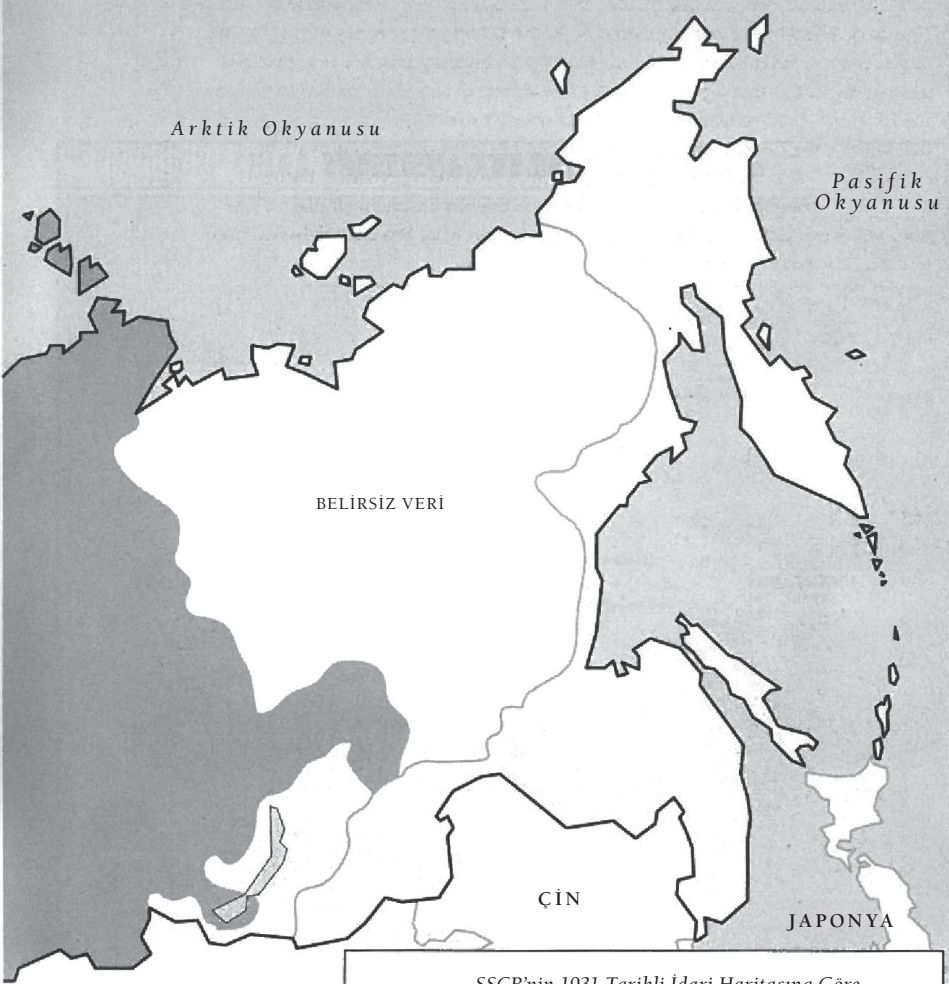

Smolny, korunmasına rağmen bir kale değildi. Sergey Kirov'un ofisi üçüncü (en üst) katta, L biçiminde (resimde gösterildiği gibi) bir koridoru olan özel bir kanattaydı.

Harita kıtlığın kapsamı ve şiddeti hakkında bir taslak sunmaktadır. Sovyet nüfus sayımı ve ölüm/hastalık verileri, o dönemde milyonlarca kişinin hareket halinde olması nedeniyle kesinlik sunmaktan uzak olabilir. (1926 ve 1937 nüfus sayımları arasındaki en büyük düşüş, kıtlığın en şiddetli geçmediği Saratov bölgesinde gerçekleşmiştir.) Bazı bölgeler hakkındaki bilgiler kısıtlıdır (Özerk Çuvaş bölgesi, Kuzey bölgesi ve Doğu Sibiryaya). Kıtık tüm bölgelerde aynı sırada başlamamış ve son bulmamıştır. Harita, bugüne kadar doğrulanmış verilere dayanak tahmini kesinlik dereceleri sağlamaktadır. (Mark Tauger'in izniyle)

SOVYETLER'DE KITLIK, 1931-1934

SSCB'nin 1931 Tarihli İdari Haritasına Göre KITLIĞIN ŞİDDET VE KAPSAMI İLE ETKİLERİ, 1931-1934

- En yüksek ölüm ve bozulma
- Yüksek derece
- Düşük derece
- Kentlerdeki gıda yetersizliği (tüm bölgeler için geçerli)

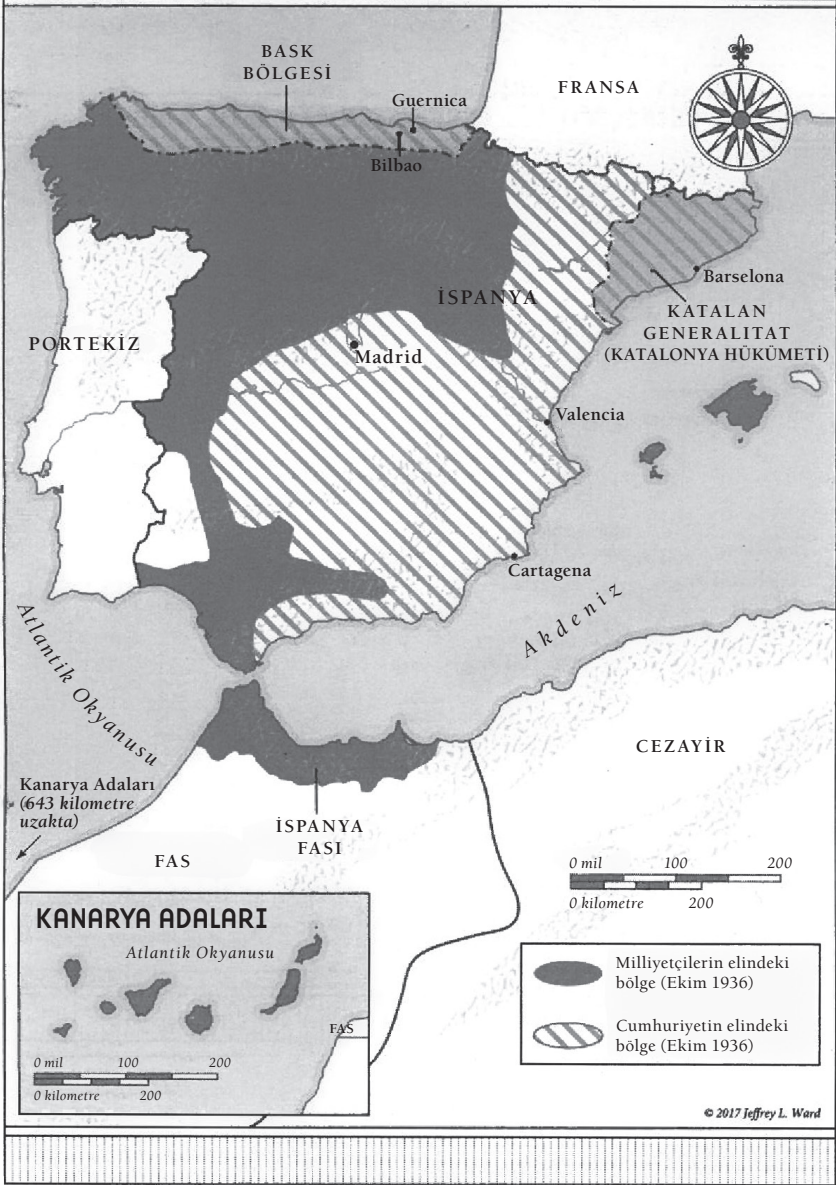
JAPONYA: İMPARATORLUK VE BÜYÜK AMAÇLARI

ÇİN: YABANCI İŞGALİ VE İÇ SAVAŞI

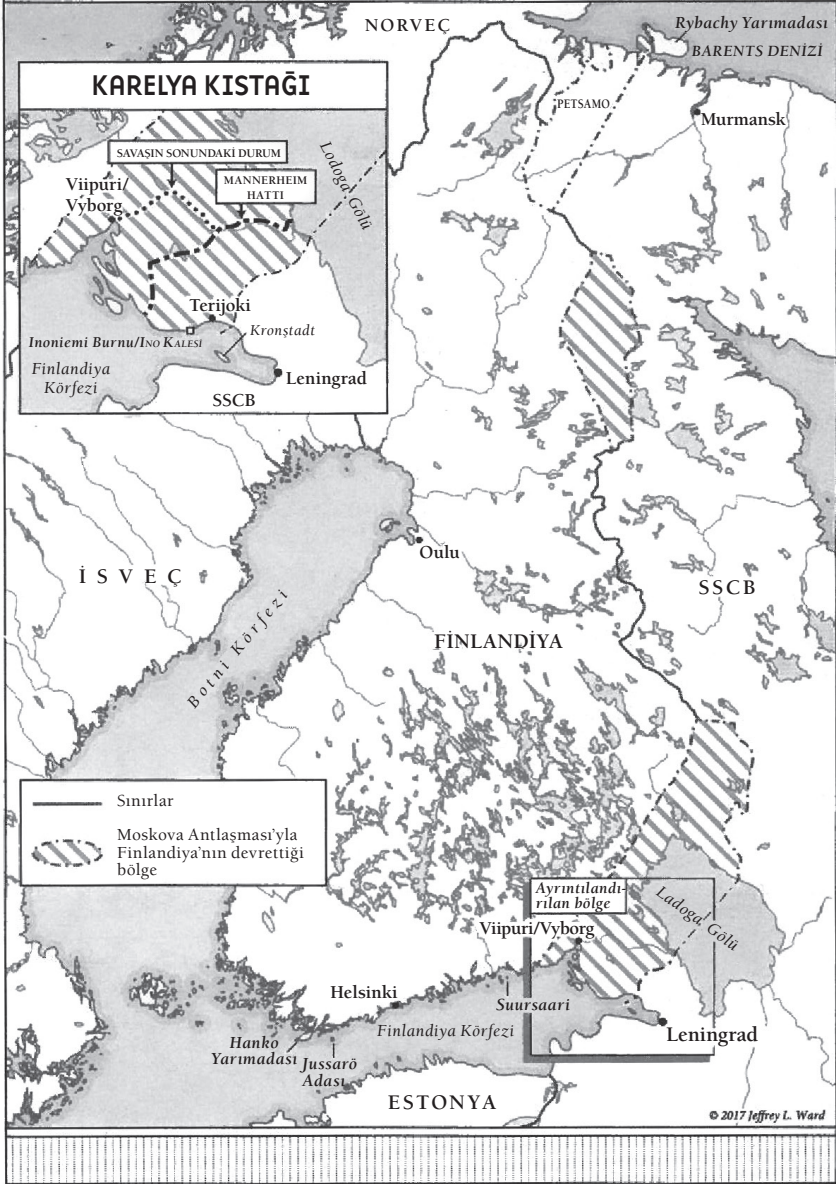

İSPANYA: DARBE VE İÇ SAVAŞ, 1936-1939

FİNLANDİYA: KIŞ SAVAŞI, 1939-1940

- Almanya (1936)
- Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı öncesi kazandığı topraklar
- SSCB (1936)
- SSCB'nin İkinci Dünya Savaşı öncesi kazandığı topraklar

Atlantik Okyanusu

Kuzey Denizi

İRLANDA

BÜYÜK
BRİTANYA

1930'larda, Almanya ve Sovyetler'in ortak bir sınıra sahip olmaması, Nazilere karşı bir Batı-Sovyet askeri ittifakının kurulmasındaki zorluklara katkıda bulundu. Hitler-Stalin Saldırmazlık Paktı, Alman Reichi ile Sovyetler Birliği arasında bir savaşın gerçekleşmesini çok daha kolaylaştıran ortak bir sınırın oluşmasına neden oldu.

FRANSA

0 mil 500
0 kilometre 500

PORTEKİZ

İSPANYA

BÜYÜK ALMAN REICHI, GENİŞLEYEN SOVYETLER BİRLİĞİ

(* Ne Slovakya ne de Genel Hükümet Reich'a dahil edildi.